

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quid sit falsitas & quando in rebus reperiatur. disput. vnica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Ad secundū. explicatum est bonum esse passionem entis. Ad secundum dicat, duobus modis posse aliquid dici verum. Vno ita, vt verum sit id, quod affectum est veritate: atque hoc modo, cognitionem iudicantem conformem obiecto, non dici veram, vt probat argumentum, sed dici veritatem à qua intellectus dicitur verus. Altero verò modo, quia significat verum, hoc est, id, inter quod & intellectum est conformitas, quòdque est causa & mensura veritatis intellectus, eaque ratione dicitur verum: atque hoc modo cognitionem dici veram, hoc est, veri significatricem.

Ad primum argument. 2. partē. Qui defendunt priorem sententiam, ad primum posterioris respondent, Deum dici veritatem, non sumptam formaliter, sed fundamentaliter: est enim Deus sua cognitio, quæ est veritas fundamentaliter.

Ad secundā. Ad secundum respondent, veritatem sumptam fundamentaliter esse perfectionem simpliciter: non verò sumptam formaliter.

Ad tertium. Ad tertium non video quid aliud responderent, quam locutionem esse impropiam, atque in rigore esse falsam. Illud tamen est non leuis coniectura, veritatem non dicere solam relationem, sicut neque bonitas dicit solam relationem perficientis: quia quemadmodum bonum non dicitur alicuius correlatiui bonum, propter entitatem absolutam, quam includit: ita verum non dicitur alicuius correlatiui verum, sed dicitur alicui adæquatam tamquam ei, à quo mensuratur.

DISPUTATIO IV.

In qua acceptione verum sit passio entis.

Veritas, vt dicit conformitatem cum arte diuina, est passio entis creati. Vt comprehendit hanc, & primam radicem veritatis, conuenit etiam entis in creatio.

Sperest, vt propositam dubitationem paucis explicemus. Dicendum ergo est, verum, vt significat entitatem conformem arti, qua conditum est, esse passionem (modo paulò ante explicato) entis creati. Cum autem essentia diuina, quæ essentia, non habeat rationem veri, nisi tamquam mensura, & radix prima totius veritatis, verum analogicè, vt comprehendit verum sumptum pro radice prima totius veritatis, & verum, quod habet entitatem adæquatam arti & regula, qua conditum est, erit passio entis communis tam enti creato, quam increato. Entia autem rationis non sunt vera hoc modo: sunt tamen vera, prout verum dicitur quod est aliquò modo mensura conformitatis cognitionis quæ de ipso habetur. Quare, veritas, quæ est passio entis, nõ dicitur nisi de solis entibus realibus.

Verum quo pacto sit obiectum formale intellectus.

Illud est hoc loco aduertendum, quando dicimus, verum esse obiectum formale intellectus, non sumi verum in aliqua acceptione, quæ hæcenus explicata sunt, sed pro intelligibili: obiectum namque, quod percipitur intellectu, & quod, tamquam id, quod intelligitur, terminat intellectionem, est ens communissimè sumptum, vt comprehendit etiam entia rationis: ratio verò sub qua intellectione terminat est intelligibilitas, hoc est, non repugnantia, quam comparatione intellectus habet, vt percipitur: conformitas autem tam illius cum intellectione, quam intellectionis cum eo, consequitur intellectionem ipsam: quare cum obiectum potentie cognoscentis præcedere debeat actum potentie: sit, vt verum, prout est idem quod conforme intellectui tamquam mensura veritatis ipsius, non sit obiectum intellectus.

QUESTIO XVII.

De falsitate.

DISPUTATIO VNICA.

Quid sit falsitas, & quomodo in rebus reperitur.

VT veritas solum est in intellectu, aut in rebus comparatione intellectus: ita etiam falsitas. Posita autem est falsitas in discrepantia, seu, vt ita dicam, inconuenientia à propria regula inter cognitionem & obiectum: eo modo, quo questione precedente explicatum est, veritatem in conuenientia inter illa eadem esse positam. Quoniam verò ex dictis disputatione prima questionis precedentis facillè erit intelligere, quomodo in cognitione reperitur falsitas, hoc loco solum explicabimus quomodo, & quomodo in rebus existat.

Pro cuius rei intelligentia sciendum est. Hoc interesse inter causas secundam agentem per intellectum, & causam merè naturalem. Quòd causa agens per rationem (quæ eo ipso ad imaginem & similitudinem Dei est condita) apud se habet regulas suarum actionum, nempe artem & prudentiam, quarum illa est recta ratio factibilium: hæc verò agibilia: aut certè causa agens per intellectum in se habet, vnde eiusmodi regulas possit comparare, ad perfectumve statum eas perducere, nempe intellectum ipsum, cui semina vtriusque regulæ indita sunt. Quoniam verò huiusmodi causæ non solum à Deo, tamquam ipsius imagines, causæque minus vniuersales deriuantur, sed etiam eo ipso illi subsistent: sit, vt regulæ in ipsis existentes, non solum participationes quedam sint artis diuinæ, atque legum æternarum in mente diuina existentium, sed etiam à legibus æternis, & diuina voluntate, regulæ aliæ, & præcepta illis iniuncta deriuentur, quæ ad finem supernaturalem, atque ad positum ius spectant. Causæ verò merè naturales non habent in se artem & regulam suarum actionum, sed in Deo, à quo naturam & vires accommodatas ad agendum acceperunt pro ratione diuersorum finium, in quos ab arte diuina diriguntur.

Sciendum est deinde, duplex genus legum, siue regularum in Deo posse distingui. Quædam enim sunt, quas decens est Deum ipsum seruare in suis actionibus vel permissionibus, quibus varios defectus ac peccata, tam in hominibus, quàm in aliis causis naturalibus, permittit, de quibus in concordia quæst. 14. artic. 13. disput. 21. dictum est ex parte: hæc enim, & si non tam vilitatè, suo tamen modo leges ac regulæ dici possunt. Alias verò esse leges ac regulas ab arte atque prudentia diuina singulis causis secundis circa proprias actiones præscriptas, quæ nihil aliud sunt, quàm dictamina artis atque prudentiæ diuinæ, quibus Deus iudicat de vnaquaque causa secunda, tam libera, quàm naturali, quem modum in qualibet sua operatione tenere debeat: si modò ea qualis oportet, & fini, in quem dirigitur, accommodatè fieri debeat.

His ita constitutis, sit prima conclusio. Vt nihil in rebus discrepare potest ab illis regulis, vel quæsi regulis prioris generis, quas decens est Deum seruare, vel cum in rebus per seipsum aliquid agit, vel causarum secundarum interuentu, vel in quibusdam defectibus & peccatis permittendis: ita in rebus compa

Falsitas quid.

Conferunt agendum per intellectum, & naturalem discrimen.

Legum, siue regularum in Deo duplex genus.

Prima conclusio. Falsitas, quæ peccati rebus, & Deo, rationem habent potest.

comparatione eiusmodi regularum, ac legum diuinarum, nihil potest habere rationem falsi, aut peccati. Quod fit, vt nihil in rebus, vt à Deo, etiam id permittente, habere possit rationem peccati.

Secunda conclusio. In operationibus & effectibus causarum secundarum agentium per intellectum ac voluntatem potest esse falsitas, & peccatum, tum comparatione regularum in ipsis existentium, siue præceptionum artis atque prudentia: tum etiam comparatione præceptionum artis & prudentia diuina, quibus Deus iudicat & præscribit modum, quem seruare debent, vt operationes & effectus earum tales essent, quales oportet. Probatur hæc conclusio, quoniam discrepantia rei à sua propria regula & mensura intellectus, est falsitas & peccatum, non quidem in ipsa regula, sed in re, quæ ab ea discrepat: cum ergo actiones & effectus huiusmodi causarum non minus ab arte & diuina prudentia regulentur, quam ab arte, & prudentia propria ipsarummet causarum, quæ à diuina deriuantur: fit, vt in illis, quando à regula discrepant, non minus cernatur falsitas & peccatum comparatione artis & prudentia diuina, quam artis & prudentia propria ipsarummet causarum.

Tertia conclusio. In actionibus & effectibus causarum merè naturalium, quando motum non seruant naturæ inditum ac præscriptum, vt quado generantur monstrata, datur falsitas & peccatum, comparatione tamen regulari artis & cognitionis, quæ versatur circa modum, quem seruare debent, vt actiones & effectus essent quales oportet: quæ tamen regulæ non sunt in ipsis: sed in diuina mente. Quod fit, vt falsitates, & peccata naturæ, sint comparatione regularum artis diuina, non quibus Deus iudicat modum, quem ipse seruare deberet in peccatis illis permittendis, sed quibus iudicat modum, quem causæ ipsæ naturales debent seruare, vt actiones & effectus earum essent, quales oportet. Itaque cum dictamine artis diuina, quo Deus iudicat modum, quem singulæ causæ naturales seruare debent in suis operationibus & effectibus, consentit optimè dictamen aliud prudentia & sapientia ipsius, quo iudicat, conuenientissimè à se mundi huius machinam ita fuisse fabricandam, ac rerum seriem ita fuisse disponendam, vt essent causæ, quæ interdum impedirent alias, ne suos effectus accommodatè ad suas regulas, & naturas producerent: vt essent causæ liberae, quæ sua sponte, atque pro innata libertate aberrare possent à suis regulis, ac proinde peccare.

Opera ergo causarum secundarum, siue libera sint, siue naturalia, si deuenit à suis regulis, dicuntur peccata, falsitates, & mendacia, iuxta illud Psalm. 4. Vt quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium. Si verò cum suis regulis consentiant, dicuntur veritates, iuxta illud Ioan. 3. Qui facit veritatem, venit ad lucem. Atque huiusmodi veritas, quæ circa agibilia cernitur in causis secundis liberis, veritas vitæ appellatur.

Circa vltimum articulum animaduertendum est, verum & falsum, si spectentur quoad relationes conformitatis, aut discrepantia à suis regulis, non esse contraria, sed habere se sicut simile, & dissimile. Quemadmodum enim eadem qualitas comparatione diuersarum qualitatum potest esse similis & dissimilis: ita eadem existimatio, qua quis existimat Socratem sedere, comparatione sessionis Socratis, dum sedet, est vera: comparatione verò Socratis non sedentis, est falsa: quoniam vera contradictio est, Socratem simul sedere & non sedere, contradictionem

A etiam inuoluit, eandem existimationem simul veram esse & falsam, quod ex repugnantia obiecti veritatis cum obiecto falsitatis vnus & eiusdem existimationis prouenit. Duæ autem existimationes de eadem re; altera vera, & altera falsa, vt existimatio quod Socrates sedeat, & existimatio quod Socrates non sedeat, esse nequeunt simul in eodem subiecto: eò quod existimationes ipsæ, in quibus fundantur relationes conformitatis cum obiecto, & discrepantia ab obiecto, contrariantur inter se, atque de vero & falso sumptis hoc modo asseruit hoc loco D. Thomas, verum & falsum opponi contrariè: id tamen intelligendum est, quando veritas & falsitas in oppositis existimationibus de eadem re cernuntur: ac tunc quidem non ratione relationum conformitatis & discrepantia, sed ratione ipsarum existimationum, in quibus eæ relationes fundantur: existimationes namque eiusmodi, non relationes, inter se contrariae sunt.

QUESTIO XVIII.

De vita Dei.

DISPUTATIO VNICA.

Quid sit vita, & an Deo conueniat.

VAMQVAM quaestio hæc ante quatuor præcedentes meritò tractari poterat: eò quod si sumatur vita pro essentia, vnde opera vitæ emanant, nostro intelligendi more antecedit actus intelligendi ac volendi diuinos: si verò pro operatione vitæ, communis sit cognitioni ac volitioni diuina: quia tamen vita essentialis ex operationibus vitæ à nobis cognosci solet, placuit D. Thomæ explicare prius ea quæ ad cognitionem diuinam spectant, indeque ostendere vitam in Deo reperiri.

Quaestio ergo proposita facilis est. Ea verò sola viuere dicuntur, quæ constituta in sua naturali dispositione, se ab interno principio mouent: id quod plantis etiam conuenire videmus. Quare grauia & leuia, quia non ita sese mouent, nisi extra suam naturalem dispositionem constituantur, non sunt viuentia. Vtrum autem in seipsis habeant principium efficiens principale suorum motuum, an verò solum instrumentale, moueanturque à generante tamquam à mouente principali, diximus octauo Physicorum.

Cæterum vita duobus modis sumitur. Vno, pro essentia, vnde primò emanat huiusmodi motus seu operatio rei viuentis. Altero verò, pro operatione ipsa. Illud dicitur in viuentibus vita essentialis: hoc verò vita accidentaria.

Deinde, cum Deus à seipso habeat quod intelligat, diligat, & fruatur seipso, manifestum est eum esse viuentem: essentiamque ipsius esse vitam essentialem. Imò cum à nullo alio accipiat suam essentiam: reliqua verò ab eo accipiant suas essentias & naturas: constat Deum maximè à seipso exercere opera vitæ, ac proinde non solum esse primum viuentium, sed etiam inter omnia viuentia perfectissimum. Præterea, cum creata omnia eminenter sint, tum in essentia diuina, tum in arte ac scientia diuina, tamquam arte facta in arte, qua cognita & producta sunt, eodemque modo sint in Verbo diuino tamquam in sapientia genita & arte Patris: consequens est, vt creata omnia, non quidam secundum esse quod habent in seipsis, sed secundum esse eminentius

Secunda conclusio. In operationibus & effectibus...

Tertia conclusio. In actionibus & effectibus...

Veritas vitæ appellatur.

Circa vltimum articulum animaduertendum est...

Ratio ordinis.

Vitæ quæ dicuntur.

Deus viuens & vita: & omnia in ipso sunt vita.